کتابکده

کتابی برای خبرنگاری در پارلمان

■ کتاب خبرنگاری پارلمانی نخستین کار در حوزه مجلس به شمار می‌آید که در قالب علمی و دانشگاهی به موضوع خبرنگاری پارلمانی پرداخته است. این کتاب شامل مقدمه، پیشگفتار، فصل‌های مرتبط و جداگانه با تاریخ، سیاست، علم حقوق و پارلمان همچنین خبرنگاری است. نمودار روند قانونگذاری در کشور و پیوست‌هایی مشتمل بر عکس‌هایی از مجلس مشروطه، سنا و بهارستان با حوادث به توپ بستن مجلس که برای اولین بار عکس‌ها انتشار یافته‌اند، از دیگر موارد کتاب به شمار می‌آیند. نویسنده درصدد است نشان دهد روند تهیه خبر و گزارش در پارلمان (که پرخبرترین حوزه خبر در کشور است) نسبت به قوای دیگر از جمله مجریه و قضاییه دارای تفاوت‌های اساسی است. از جمله مهم‌ترین این موارد، او به حق انتشار مذاکره‌ها یا مشروح «مذاکرات پارلمانی» اشاره کرده که نخستین بار در قوانین اساسی بریتانیا در سال ۱۷۷۱ میلادی پس از مبارزه‌ای یک‌صدساله به تصویب رسید، تا الگویی باشد برای پارلمان، نظام‌ها و کشورهای دیگر از جمله ایران، به نحوی که در اصل ۱۳ قانون اساسی مشروطه و اصل ۶۹ قانون اساسی پس از پیروزی انقلاب نیز به این موضوع توجه ویژه شده است.

از دیگر موارد متفاوت تهیه خبر پارلمان با حوزه‌های دیگر، می‌توان به «مصونیت قانونی که به موجب بند دوم ماده ۴۱ قانون مطبوعات فرانسه مصوب ۱۸۸۱ که برای روزنامه‌نگاران و خبرنگاران پارلمانی در نظر گرفته شده» استناد کرد، موضوعی که شامل خبرنگاران پارلمانی در ایران چه در مجلس شورای ملی، مجلس سنا یا مجلس شورای اسلامی نیز می‌شود و خواهد شد.

در فصل دیگری از کتاب به موضوع تعریف خبرنگاران پارلمانی، وظایف و نقش خبرنگاران پارلمانی در رسانه‌ها، ضرورت آگاهی خبرنگاران پارلمانی از مصونیت‌های قانونی، تقسیم‌بندی خبرنگاران پارلمانی، وسایل و مهارت لازم برای آنها پرداخته شده است.

اهمیت ساده‌نویسی مصوبه‌های مجلس، تفاوت طرح و لایحه و قیدهای یک شوری، دوشوری، سه شوری و... انواع تهیه خبر در مجلس در بخش‌های مختلف اعم از کمیسیون‌ها، صحن علنی و لابی، واژه‌ها و اصطلاح‌های پارلمانی، راهکارهای مد نظر برای بهبود وضعیت کاری خبرنگاران و مشکلات و موانع پیش روی خبرنگاران از دیگر مواردی است که مورد توجه نویسنده قرار گرفته است.

در ادامه، سابقه خبرنگاران پارلمانی در مجالس اول تا هشتم و تفاوت‌هایی که در هریک از مجالس درخصوص تهیه خبر برای خبرنگاران اعمال می‌شد به طور مبسوط به آن اشاره شده است.

در این کتاب موضوع مساله‌شناسی کار خبری در پارلمان، اهمیت تهیه خبر و عملکرد خبرنگاری پارلمانی،

خبرنگاری پارلمانی
نویسنده: یزدان امیدی
ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی
چاپ اول: ۱۳۹۰
قیمت: ۵۵۰۰ تومان

گزارش خبری در پارلمان‌های ایران و جهان و سابقه انتشار اخبار مجلس، همچنین جایگاه حقوقی پارلمان به صورت تفصیلی مورد توجه قرار گرفته است.

در بخشی دیگر به موضوع مسوولیت اجتماعی و انطباق آن با الگوهای بی‌بدیل روزنامه‌نگاری از جمله نقش ملک متملکین و میرزاجهانگیرخان صوراسرافیل دو روزنامه‌نگاری که سرمقاله‌های مرتبط با مجلس را در روزنامه «صوراسرافیل» به چاپ می‌رساندند و سرانجام در ماجرای به توپ بستن مجلس در باغ شاه در حضور محمدعلی شاه به شهادت رسیدند اشاره شده است.

در بعد حقوقی نیز نویسنده به موضوع پارلمان، نظام‌های پارلمانی، نظام قانونگذاری پیشتاز در دنیا (انگلیس و فرانسه)، الگوی مطالعات قانونگذاری، نخستین قانون اساسی و اصول مرتبط با مجلس شورای ملی، قانون اساسی پس از پیروزی انقلاب، تفکیک قوا در قانون اساسی و اصول قانون اساسی مرتبط با تهیه خبر در پارلمان، فعالیت مجالس مختلف در ایران از نظر تعداد و تصویب قوانین در کشور پرداخته است.

نگرش تاریخی به مجلس از لحاظ اهمیت و بروز حوادثی که در آن رخ داده، به توپ بستن مجلس توسط کلنل‌های روسی از جمله لیاخوف و شاپشال، برکناری محمد علی شاه و... همچنین پس از پیروزی انقلاب مجموعه حوادثی که پس از آن در کشور رخ داده و موقعیت زمانی آن در مجالس مختلف (از مجلس اول تا مجلس هشتم) از موارد دیگر کتاب است که مورد توجه نویسنده قرار گرفته. در کتاب خبرنگاری پارلمانی همچنین به نحوه تهیه اخبار در مجلس از زوایای مختلف، سنجش آگاهی خبرنگاران پارلمانی نسبت به آیین‌نامه داخلی مجلس، قانون اساسی و کمیسیون‌ها و برخی موارد دیگر در قالب آزمون و روش پیمایشی پرداخته شده است.

با توجه به اینکه پس از تشکیل مجلس (سال ۱۲۸۵ خورشیدی تا امروز ۱۳۹۱ که حدود ۱۰۶ سال است) تاکنون هیچ کار علمی، دانشگاهی و رسانه‌ای تخصصی در حوزه پارلمان انجام نشده است، کتاب خبرنگاری پارلمانی را می‌توان پیشتاز و مطلع در حوزه تخصصی خبر پارلمان نامید. کتاب خبرنگاری پارلمانی با نویسندگی یزدان امیدی مدرس دانشگاه، پژوهشگر و خبرنگار پارلمانی (از اواخر مجلس پنجم تا امروز) تهیه شده است. این کار نتیجه تحقیق پیمایشی، مشاهده مستقیم، جمع‌آوری اسناد و مدارک کتابخانه‌ای است. کتاب مذکور توسط معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی در ۳۵۲ صفحه با هشت موضوع مرتبط در شناسنامه کتاب به انتشار رسیده است.

مروری بر کتاب «ایران، جامعه کوتاه‌مدت» نوشته همایون کاتوزیان

این خانه کلنگی است

پوریا شیبانی‌راد

ایران، جامعه کوتاه‌مدت، مدعای کاتوزیان در مقاله‌ای به همین نام همراه با سه مقاله دیگر در کتابی با ترجمه عبدالله کوثری است که مشکلات و موانع تاریخی توسعه اقتصادی و سیاسی ایران را نشان می‌دهد. کاتوزیان می‌کوشد از طریق مقایسه جامعه ایران با جامعه غرب ادعا کند ایران برخلاف جامعه بلندمدت غرب، جامعه‌ای کوتاه‌مدت است. تغییرات مهم و اساسی در این جامعه مقطعی و گذرا است و عمری کوتاه دارد. حضور و ظهور طبقات بیش از یکی - دو نسل دوام ندارد و تحرک اجتماعی در آن زیاد است. او برای توصیف این ماهیت کوتاه‌مدت جامعه ایران از اصطلاح «خانه کلنگی» بهره می‌برد؛ خانه‌ای که بعد از یک دوره زمانی باید خراب شود و خانه‌ای دیگر جای آن را بگیرد. او به اصلاحات معتقد است، به بازسازی همین خانه کلنگی، نه خراب کردن و از نو ساختن. چه‌بسیار خاطره‌هایی که با ویرانی خانه‌ها به دست فراموشی سپرده شده‌اند و جامعه ایران نیز با تغییرات سریع و کوتاه‌مدتی که در طی سالیان دراز به خود دیده، باعث شده انباشت تغییرات درازمدت مانند مالکیت، ثروت، سرمایه و نهادهای اجتماعی و خصوصی، حتی نهادهای آموزشی در آن نتواند به‌درستی صورت گیرد. کاتوزیان سه نشانه عمده ماهیت کوتاه‌مدت جامعه ایران را این‌گونه می‌بیند: الف- مشکل مشروعیت و جانشینی و قربانی شدن نخبگان سیاسی در پای این مشکل؛ قواعد مشروعیت و جانشینی معمولا در اروپا ثابت و نقض‌ناشدنی بود در حالی که در ایران هیچ قانون تخطی‌ناپذیری وجود نداشت که جانشینی را پیش از وقوع آن قابل پیش‌بینی کند: «باری در مملکتی که مشروعیت و جانشینی صرفا وابسته به موفقیت فرد -هرکه بود- در کسب قدرت و نگهداری آن بود، جای تعجب نیست که فرزندکشی، برادرکشی و پدرکشی در خاندان شاهی تا به آن حد رواج داشت». ب- بی‌اعتبار بودن جان و مال، از آنجا که شاه نایب خداوند روی زمین بود بر جان و مال همه اتباع و مردم دست داشت. از همین‌رو با فرمان سلطان، تاجری را در دم خانه خراب کرده اموالش را غارت می‌کردند. و پ- مشکلات انباشت و توسعه؛ کاتوزیان با پیروی از اقتصاددانان کلاسیک که انباشت درازمدت سرمایه تجاری را موتور محرک توسعه صنعتی می‌دانستند او نیز عدم توسعه صنعتی در جامعه کوتاه‌مدت ایران را موجب عدم امکان انباشت درازمدت سرمایه تجاری می‌داند.

ایران، جامعه کوتاه‌مدت
نویسنده: محمدعلی همایون کاتوزیان
ترجمه: عبدالله کوثری
ناشر: نی
چاپ اول: ۱۳۹۱

کاتوزیان تلاش می‌کند یکی از نشانه‌های عمده ماهیت کوتاه‌مدت جامعه ایران یعنی مساله مشروعیت و جانشینی را در مقاله بعدی کتاب با نام «مشروعیت و جانشینی در تاریخ ایران» مورد کنکاش بیشتری قرار دهد. مقاله سوم کتاب با عنوان «انقلاب برای قانون»، موتور محرک انقلاب مشروطه را گرایش به قانون‌مداری معرفی می‌کند و گزارشی جذاب از تاریخ انقلاب مشروطه ارایه می‌دهد. مقاله چهارم کتاب درباره ملک‌الشعرای بهار و نقش او در عرصه سیاست ایران است. کاتوزیان ملک‌الشعرای بهار را به عنوان فرد سیاسی اعتدال‌گرا، مخالف هرج‌ومرج و به دور از غلیان احساسات می‌بیند و به نظر می‌آید کاتوزیان علاقه دارد تا منش سیاسی بهار را به عنوان الگویی به یک فرد سیاسی که می‌خواهد ایران را از جامعه کوتاه‌مدت به جامعه درازمدت برساند معرفی کند.

ایران در عهد قاجار

تانیا تجلی

با شنیدن نام لوطی یا لوطی‌گری یاد چه چیزی می‌افتیم؟ یاد فتوت، جوانمردی. اما برخلاف تصور ما این واژه در قرن سیزدهم معنای دیگری داشت. لوطی‌گری مترادف با بی‌نظمی و دزدی بود. لوطیان قرن سیزدهم افراد قانون‌شناس شهر را تهدید می‌کرده‌اند که اموال‌شان را از بین خواهند برد، از مردم اخاذی می‌کردند. مخوف‌ترین محله‌های بیشتر شهرهای ایران محله‌های لوطی‌ها با آدم‌های بیکار و بی‌عاری بود که به صورت گروهی و دسته‌ای به کارهای مشکوک و بودار می‌پرداخته‌اند. اکثر قریب به اتفاق لوطی‌ها در قرن ۱۳ و قبل از آن افرادی جوان و مجرد بودند. لوطی‌ها دارای مشاغلی کم‌اهمیت، مانند باغبانی بودند. عمدتا به شکل گروه یا دسته‌هایی بودند که در راس آنها رهبری منتخب تحت عنوان «لوطی‌باشی» قرار داشت و مخصوصا همین سازمان‌دهی بود که آنها را قادر می‌ساخت بر امور سیاسی شهر تاثیرگذار باشند. از نقش لوطی‌ها در اغتشاشات و اعتراضات مردمی نمی‌توان چشم پوشید. می‌گویند در سال ۱۲۵۶ که بزرگ‌ترین بحران سیاسی در اصفهان روی داد، صدها لوطی بر شهر تسلط یافتند، تا جایی که محمدشاه مجبور شد خود برای سامان‌دادن به اوضاع رهسپار آنجا شود؛ کاری که بسیار غیرمعمول بود. لوطی‌ها؛ تنگدستان لجام‌گسیخته شهری یکی از فصل‌های کتاب «عهد قاجار؛ مذاکره، اعتراض و دولت در ایران قرن سیزدهم» است که نویسنده آن ونسا مارتین مورخ و ایران‌شناس انگلیسی است. این کتاب در سال ۲۰۰۵ میلادی در لندن انتشار یافت. مولف با رویکردی تحلیلی و جامع، بخشی از تاریخ قاجار را به نگارش درآورده است. مارتین برای نوشتن این اثر در سال ۲۰۰۲ میلادی به شهرهای بوشهر، شیراز و اصفهان سفر کرده و ضمن بهره‌جویی از کتب و جراید و اسناد موجود در کتابخانه‌های این شهرها با مورخان و پژوهشگران محلی هم به بحث و تبادل نظر پرداخته است. کتاب عهد قاجار کتابی است با آرایی تازه راجع به دولت و جامعه ایران در دوره قاجار و پژوهشی است درباره گروه‌های اجتماعی فروتر از اعیان در خلال سال‌های ۱۲۵۰ تا ۱۳۱۳. مولف به بررسی دوره ۶۰ساله بین جلوس محمدشاه (۱۲۵۰) و مرگ ناصرالدین‌شاه (۱۳۱۳) می‌پردازد. از آنجا که موضوع نقش جامعه در پیکار با دولت در یک دوره ۶۰ساله موضوعی بسیار گسترده و دامنه‌دار است، نگارنده توجه خود را به جنوب کشور معطوف کرده و سه شهر بوشهر و شیراز و اصفهان را، که راجع به آنها اطلاعات و منابع بیشتری وجود دارد، برگزیده و البته به سایر مناطق هم گوشه چشمی داشته است. این کتاب دارای ۹ فصل است که چهار فصل آخر آن به مسایل موضوعی اختصاص یافته است. کتاب را حسن زنگنه ترجمه و نشر ماهی منتشر کرده است.

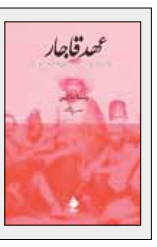

عهد قاجار
مذاکره، اعتراض و دولت در ایران قرن سیزدهم
نویسنده: ونسا مارتین
ترجمه: حسن زنگنه
ناشر: ماهی
قیمت: ۷۵۰۰ تومان

وقتی حرف‌هایم تمام می‌شود احساس تنهایی می‌کنم

اردوان تراکمه

درسگفتارهای کلژ دوفرانس میشل فوکو، همچون تمام کتاب‌ها و پژوهش‌هایش، همواره به «غیاب» یک نام می‌پردازد: «قدرت». فوکو در درسگفتارهای کلژ دوفرانس و کتاب‌های دیگرش به شکلی تقریبا مداوم به «مساله» قدرت پرداخته است. کار سترگ فوکو و اگر بخواهیم از واژگان خودش استفاده کنیم اهمیت «استراتژیک» پژوهش‌هایش در باب قدرت این بود که او خواستار پیشروی به سمت تحلیلی عینی از روابط قدرت بود که مدل حقوقی حاکمیت را کنار می‌گذارد. از همین‌رو بود که فوکو با کنار گذاشتن «مدل حقوقی حاکمیت»، که قانون را نمود اصلی قدرت می‌دانست، تلقی چندسده‌ای رایج در فکر غربی را عمیقا دچار تشویش کرد. فوکو به ناگاه به یک نام عام بدل شد. لحظه‌ای از فلسفه فرانسوی که همه آنان که دلبستگی‌ای به نظریه انتقادی داشتند بدون آنکه خود فهمیده باشند ناگهان «فوکویی» شدند. فوکو توجه ما را به این نکته جلب می‌کند که با کنار گذاشتن این مدل حقوقی ما متوجه می‌شویم که چگونه روابط انقیاد سوژه‌ها را می‌سازند و از این بیشتر، به جای آنکه قانون را تجسم قدرت فرض بگیریم به این نکته توجه کنیم که قانون چه شیوه‌ها و تکنیک‌هایی را برای به انقیاد در آوردن ما به کار می‌اندازد. فلسفه فوکو همواره با پرسش آغاز می‌شود. اکنون برای آن «لحظه» فوکویی سوال این بود؛ سوالی که در فاصله سال‌های ۱۹۷۶-۱۹۷۵ در سالن آمفی‌تئاتر کلژ دوفرانس با مستمعانش در میان گذاشت: «اگر باید از فروکاستن تحلیل قدرت به شاکله مطرح‌شده توسط سامان حقوقی حاکمیت اجتناب کنیم و اگر باید بر مبنای روابط نیرو در مورد قدرت بیندیشیم پس آیا باید قدرت را براساس شکل عمومی جنگ تفسیر کنیم؟ آیا جنگ می‌تواند مبنای تحلیل روابط قدرت باشد؟» (باید از جامعه دفاع کرد- صفحه ۳۵۰)

اینکه کشمکشی بی‌وقفه در پس صلح در جریان است و اساسا نظم مدنی نوع دیگری از نظم جنگی است، اینها همه پرسش‌های فوکویی در آن سال‌ها بود. تفکر تبارشناسانه فوکو به این نقطه می‌رسد که بنیان پایدار قدرت در جنگ نهفته است. نظریه سیاسی فوکو اینچنین با پیش بردن منطق گفتمانی جنگ تا انتهای منطقی‌اش شکل می‌گیرد. جایی که سوژه در «جایگاه» یک حقوقدان یا فیلسوف قرار نمی‌گیرد، بلکه مکان سوژه بدل به کسی می‌شود که حقیقت برایش بیش از هر چیز نقش یک «سلاح» را ایفا می‌کند. «جورجو آگامبن» خاطره‌ای از «گی دبور» متفکر-مبارز فرانسوی نقل می‌کند که به او گفته بود که فیلسوف نیست بلکه استراتژیست است و شاید به همین معنا فوکو را باید استراتژیست نامید؛ استراتژیستی تنها.» در اینجا رابطه من با مستمعان شبیه رابطه یک بازیگر یا آکروبات‌باز با تماشاگران است. وقتی حرف‌هایم تمام می‌شود خیلی احساس تنهایی می‌کنم.» (همان-صفحه ۲۱)

باید از جامعه دفاع کرد
درسگفتارهای کلژ دوفرانس
نویسنده: میشل فوکو
ترجمه: رضا نجف‌زاده
ناشر: رخداد نو

نگاهی به کتاب «هایدگر، هنر و سیاست» تالیف لاکو لابارت

هایدگر، نازیسم و بن‌بست رهایی از نهیلیسم مدرن

سهند ستاری

هایدگر در جواب یاسپرس که پرسیده بود: «مرد بی‌فرهنگی مثل هیتلر چه جور می‌خواهد آلمان را اداره کند؟» پاسخ داده بود «فرهنگ و تربیت مهم نیست، به دست‌های جذابش نگاه کن.» به راستی چه قرابتی میان تعهد هایدگر به اندیشه خود- تعمق‌گر و بخش دیگری از افکار او که پایان فلسفه را اعلام کرده بود وجود دارد؟ چه چیز باعث شد تا ماحصل کار فکری این فیلسوف انقلابی، شیفته و مجذوب هیتلر و تفکر نازی‌ها شود؟ هرچند انقلاب فلسفی هایدگر نیز همانند انقلاب سیاسی فاشیسم و نازی‌ها همواره مبهم و مساله‌ساز بوده است.

هایدگر اندیشه نازی‌ها را نوعی امکان تاریخی برای برهم زدن خاستگاه نهیلیسم دنیای مدرن تلقی می‌کرد. او نهیلیسم و نیست‌انگاری کلاسیک را بسان تنها ماندن انسان امروز در بین هستندگان و محصور شدن در میان هستومندان تصویر کرد و فراموشی نسبت به پرسش از هستی را به سمت نازیسم اشاره داد. گرچه وی بعدها اعتراف می‌کند که تصورش از این جنبش غلط بوده اما با این حال تا پایان عمر از نازیسم حمایت کرد.

نگارنده در این کتاب به دنبال بررسی دورانی است که هایدگر در آن موقعیت، دست به فلسفه‌ورزی در فضای فروبستگی سنت تاریخ فلسفه و آغاز تکنیک‌گرایی علوم طبیعی می‌زند. لابارت نازی بودن هایدگر را مهم‌ترین نکته پرسش‌برانگیز این فیلسوف جذاب قرن بیستم می‌داند و در پی ترسیم چگونگی ارتباط فلسفه‌اش با اندیشه نازی‌هاست. جالب است نویسنده باوجود تعلق خاطری که اندیشه هایدگر برای فلسفه نازیسم قایل است، اما به هیچ‌وجه درصدد محکوم کردن او نیست. تا جایی که حتی لاکو لابارت می‌کوشد تا نقدهای آدورنو و فاریاس به هایدگر را پاسخ دهد. وی در پاسخ به آدورنو درباب تعریف فاشیسم با او به بحث پرداخته و در جواب فاریاس، مجموعه‌ای از داده‌ها و مولفه‌های تاریخی او را به پای میز نقد کشیده است. هایدگر معتقد بود که امر سیاسی به واسطه نهیلیسم مدرن از میان رفته و نازیسم می‌تواند این فراموشی را بازگرداند. وی در باب پیوستنش به حزب نازی می‌گوید: «در موقع پیوستن به حزب نازی با خود می‌اندیشیدم که باید از برج عاج تفکرات پایین بیایم. فکر می‌کردم با این اقدام می‌توانم دنیای جدیدی خلق کنم. در آن دوران این رسالت را احساس می‌کردم که باید از فضای آکادمیک دور شوم و با نقد نهیلیسم، دنیای جدیدی بیافرینم.» از این رو اندیشه هایدگر شاخص بارز و مستثنایی از یک جریان کلی‌تر و البته عام‌تر را ترسیم می‌کند. هایدگر در سال ۱۹۳۴ پس از ۱۰ماه از سمت رییس دانشگاه فرایبورگ کناره‌گیری کرد و عملا از نازی‌ها جدا شد. رفتار فکری او در این دوران نشانگر تلاش وی برای تحقق سیاست‌های فرهنگی نازی‌ها بود. سخنرانی‌ها و یادداشت‌هایی که در باب کار اجباری، وضعیت دانشجویان آلمانی و آموزش علمی ناسیونال-سوسیالیستی ایراد کرد همه ناشی از توجه خاص او نسبت به جنبش توده‌ای نازیسم بود و شاید حتی توجهی بیشتر از هیتلر و حزب نازی. اما وی در برهه بعدی کار فکری‌اش به نقد ناسیونال ـ سوسیالیست توام با دفاع از آن پرداخت. غالب این انتقادات و دفاعیات در کتاب چهارجلدی «نیچه» مطرح شده است. البته انتقادات وی از عملکرد نازیسم در سال‌های بعد نیز ادامه داشت. به زعم بسیاری از شارحان اندیشه هایدگر محل ثقل فلسفه او پایین آمدن از کاخ روشنفکری خود به واسطه طرح تقدم پراکسیس بر نظر بود. گرچه همواره این تضاد با اندیشه او همراه بود که رسم از شهرگریزی وی در برابر چنین عملی چگونه توجیه و این تقدم چگونه عیان می‌شود؟

«هایدگر، هنر و سیاست، افسانه امر سیاسی» در ۱۰بخش گردآوری و تنظیم شده که نگارنده در بخش نخست «شرم‌رویی این زمانه» را بررسی می‌کند. سپس در بخش‌های دیگر به موضوعات «مساله هایدگر»، «امر سیاسی»، «اشتباه کردن»، «وقفه»، «تخنه»، «زیباسازی سیاست»، «حقیقت امر سیاسی»، «افسانه امر سیاسی»، «رسالت اندیشه» پرداخته و سرانجام در بخش پایانی کتاب، ضمیمه‌ای درباب کتاب ویکتور فاریاس هایدگر و نازیسم ارایه می‌دهد. این کتاب با ترجمه روان مهدی نصر توسط انتشارات رخداد نو در اختیار مخاطبان این حوزه قرار گرفته است.

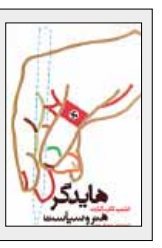

هایدگر، هنر و سیاست
نویسنده: فیلیپ لاکو -لابارت
ترجمه: مهدی نصر
نوبت چاپ: ۱۳۹۰
ناشر: رخداد نو
قیمت: ۴۸۰۰ تومان

علل توسعه‌نیافتگی

کتاب «بحران در استبدادسالاری ایران» نوشته احمد سیف، می‌کوشد زمینه‌ای از بحران عمیقی که اقتصاد و جامعه ایران را در قرن نوزدهم فرا گرفته بود و سرانجام به نهضت مشروطه‌خواهی در سال‌های اولیه قرن بیستم منجر شد ارایه دهد و همچنین تلاش دارد تا شکست انقلاب مشروطه را نیز بررسی کند. تاکید اصلی سیف در این کتاب، بر عوامل و زمینه‌های داخلی است. او در آغاز کتاب با تاکید بر اینکه توسعه‌نیافتگی و عقب‌ماندگی مقوله‌ای تاریخی است و در مقطعی از تاریخ این تفاوتی که در حال حاضر در بین جوامع گوناگون با آن روبه‌رو هستیم، وجود نداشته است، این پرسش را مطرح می‌کند که به چه دلیل این شکاف به وجود آمد؟ سیف معتقد است که در طول ۱۵۰ سال گذشته در بسیاری از عرصه‌ها و زمینه‌ها ما گرفتار درگیری‌هایی بین سنت و تجدد در ایران بودیم که این مساله خود را به شکل‌های مختلفی نشان داده است. نظریه او مبتنی براین عقیده است که ایران شاهد شکل‌گیری مناسبات سرمایه‌داری نبوده است و تا زمانی که ساختار اقتصادی ماقبل مدرن باشد، وجوه دیگر زندگی نیز ماقبل مدرن باقی می‌ماند و از مدرنیته و تجدد در آنها خبری نیست. او مساله و پرسش اصلی را در این می‌داند که چرا مناسبات سرمایه‌داری در ایران شکل نگرفت. سیف مشکل ایران را تا پیش از قرن نوزدهم، محدود در مقوله استبداد می‌داند و معتقد است از قرن نوزدهم علاوه بر پیامدهای مخرب استبداد، مسایل دیگری از جمله مداخلات و نفوذ روزافزون سفارت‌های خارجی به نیابت از تجار خارجی نیز به وجود آمد. او علل اصلی توسعه‌نیافتگی ایران را در طبیعی باقی ماندن تولید، نبود صنعت، استفاده نادرست از درآمدهای نفتی و مصیبت اقتصادی حاصل از آن، ذهنیت عقب‌مانده اقتصادی و استبداد و عدم وجود قانون می‌داند.

بحران در استبدادسالاری ایران
نویسنده: احمد سیف
ناشر: کتاب آمه
چاپ اول ۱۳۹۰
قیمت: ۴۸۰۰ تومان

الاهیات یک قرن

«الاهیات مسیحی در قرن بیستم» تاریخ الاهیات معاصر از منظر تنش میان حقایق دوگانه فرابودگی (transcendence) و درون‌بودگی (immanence) خداست. کتاب‌هایی که تاکنون درباره الاهیات مسیحی به فارسی منتشر شده‌اند، خصوصیتی دایره‌المعارفی داشته‌اند، از جمله «تاریخ تفکر مسیحی» نوشته تونی لین که روبرت آسریان پیش از این ترجمه کرده بود. «الاهیات مسیحی در قرن بیستم» ولی روایتی دایره‌المعارفی از متالهان و مکاتب مهم الاهیات در قرن اخیر را بر بستر دو مفهوم مذکور پیش می‌برد و از این‌جهت فراتر از یک دایره‌المعارف است. تمایز کلیدی، میان جریان‌ها و فیلسوفانی است که به خدا به عنوان موجودی متعال از جهان می‌نگرند و کسانی که خدا را موجود درون‌بود می‌دانند و معتقدند خدا درون جهان آفرینش حضور دارد. کل شرح کتاب از خلال بررسی این تفسیر دوگانه از خدا پیش می‌رود. با این‌حال کتاب قرار است الاهیات قرن بیستم را گزارش کند؛ قرنی که دو جنگ جهانی را پشت‌سر گذاشته و با دوران مدرن وداع می‌کند. از همین روست که زیرعنوان کتاب «خدا و جهان در عصر گذار» نام دارد. گذار خوش‌بینی به بدبینی، گذار از مدرنیسم و روشنگری به پست‌مدرنیسم، گذار از دو جنگ جهانی. مولفان می‌نویسند: «الاهیات این قرن با تلاش برای آغازی مجدد از میان خاکسترهای جنگ شروع به پدیدآیی کرد، جنگی که نه تنها اروپا بلکه الاهیات مبتنی بر فرهنگ اروپایی را نیز منهدم ساخته بود.» کتاب حاضر که پیش از این در سال ۸۶ متاسفانه با تیراژی محدود منتشر و کمتر دیده شد، نخست مقدمه‌ای بر خاستگاه الاهیات قرن بیستم ارایه و جریان‌های زمینه‌ساز تحولات اندیشه مسیحی در قرن معاصر را تحلیل و نقد می‌کند. در نهایت، باید به پیگیری روبرت آسریان (در کنار میشل آقامالیان) اشاره کرد که در معرفی الاهیات مسیحی به فارسی‌زبانان می‌کوشد.

الاهیات مسیحی در قرن بیستم
نویسنده: استنلی گرنز، راجر اولسن
ترجمه: روبرت آسریان، میشل آقامالیان
ناشر: ماهی
قیمت: ۱۶۵۰۰ تومان

قفسه

نگاهی به کتاب «هگل» از مجموعه دفترهای سیاست مدرن

هگل سیاسی

پیام حیدرقزوینی

■ «دفترهای سیاست مدرن» نام مجموعه‌ای است که نخستین کتاب از آن با عنوان «هگل»، توسط انتشارات روزبهان روانه بازار شده است. این مجموعه قصد دارد تا به نوشته‌های اصلی متفکران سیاسی مدرن، از هابز تا مارکس، یعنی قرون ۱۷ تا ۱۹ بپردازد. محمدمهدی اردبیلی که تاکنون آثاری درباره هگل ترجمه و تالیف کرده است دبیر این مجموعه و مترجم نخستین کتاب آن است و در مقدمه‌اش بر این مجموعه، گردآوری و انتشار این مجموعه را شکلی از بازخوانی معطوف به گذشته خاستگاه‌های تاریخی سیاست مدرن و بازگشت به نوشته‌ها و متون کلاسیک طلایه‌داران تفکر مدرن دانسته است. او با تفکیک نهادن میان دو مفهوم «سیاسی بودن» و «سیاسی شدن»، اولی را با سرنوشت انفعالی و جبری انسان مرتبط می‌داند و دومی را با فعالیت و کنش‌مندی سوژه پیوند می‌زند: «برخلاف انفعال موجود در «سیاسی‌بودن» که بیش از هر چیز در جهت استقرار و بازتولید نظم اشیا عمل می‌کند، در «سیاسی‌شدن»، سوژه نه برساخته بلکه برسازنده است. همه انسان‌ها، هرچند سیاسی «اند»، اما لزوما سیاسی «نمی‌شوند.» «سیاسی‌شدن» محصول مداخله سوژه است، محصول همان لحظه‌ای است که سوژه با انتخابش خود را به مرزهای اکنونیتش می‌کوبد تا نظم اشیا را براندازد. همین وجه «شدن» و صیرورت موجود در سیاست است که موجب می‌شود تا مدام از تن‌دادن به تعریفی محدودکننده بگریزد. سیاست نه‌تنها مکانش را از همین فاصله میان «بودن» و «شدن» اخذ می‌کند، بلکه حتی خودش چیزی جز همین گستره فراگیر میان دو وجه «سیاسی‌بودن» و «سیاسی‌شدن» نیست.»

وی این تفکیک را به حوزه فلسفه سیاسی نیز می‌کشاند و آن را با دو رویکرد متفاوت نسبت به سیاست و تاریخ متناظر می‌داند و در نهایت ابراز امیدواری می‌کند که این مجموعه بتواند از حیث نظری در وادی «سیاسی‌شدن» جای بگیرد و به قصه‌گویی‌های مورخانه یا داستانسرایی‌های آکادمیک فروکاسته نشود.

در نخستین کتاب از این مجموعه با نام «هگل»، پنج متن اصلی از فرازهای مختلف اندیشه سیاسی هگل گردآوری و ترجمه شده است. فصل نخست با عنوان «روسای دادگاه می‌بایست توسط مردم انتخاب شوند»، مقاله‌ای از هگل جوان است که آشکارا واکنشی به مسایل سیاسی روز است. فصل دوم مربوط به هگل میانی و بخشی از کتاب پدیدارشناسی روح است. فصل سوم و چهارم به رویکرد سیاسی هگل متاخر اختصاص دارد که سخنرانی مشهور وی در افتتاحیه ورودش به دانشگاه برلین را شامل می‌شود. فصل آخر کتاب نیز تحت عنوان «رابطه دین با دولت»، از درسگفتارهای فلسفه دین استخراج شده است که هگل تنها چند ماه پیش از مرگش ایراد کرده بود. کتاب مقدمه نسبتا مفصلی هم دارد که در آن پس از شرحی پیرامون مباحث مطرح‌شده در قبال راست‌گرا و محافظه‌کاربودن فلسفه سیاسی، این پرسش مطرح شده است که «آیا می‌توان فلسفه سیاسی هگل را چپ خواند» و چگونه؟ و در پاسخ می‌گوید: «برای دست یافتن به هدف مذکور، لزوما احتیاجی به سروته کردن هگل نیست، حتی احتیاجی به خردکردن آکادمیک و صوری فلسفه هگل و تبدیل آن به فلسفه‌های هگل (چه از حیث موضوعی و چه از حیث تاریخی) نیست؛ بلکه برای چپ خواندن هگل، پیش از هر چیز، باید با تیغ نفی دیالکتیکی هگلی به نقد خود هگل پرداخت، آنچه بر جای می‌ماند هم تیغ را صیقل خواهد داد، هم هگل را؛ و تنها در نتیجه چنین سلبیتی است که می‌توان سیاستی رادیکال را پی‌ریزی کرد. این سیاست، در مقام سنتز دیالکتیکی عقل عملی و عقل نظری، همان چیزی است که ما، در مقام منتقدان هگل و در عین حال ناامیدنشدگان از هگل و به بیانی کلی‌تر در مقام ناامیدنشدگان از سیاست، باید به دنبالش باشیم. و لازمه چنین جست‌وجویی به‌دست‌آوردن نوع خاصی از گشودگی سیاسی، نوع خاصی از طلب‌کردن آزادی/آزادسازی است. به تعبیر نانسی، «آنچه که هگل پیش از هرچیز به اندیشه اعطا می‌کند، این است: معنا هیچ‌گاه نه امری داده‌شده و نه حاضر و آماده است، مساله آن است که شخص خود را برای [دریافت] آن آماده [و گشوده] کند و این آماده‌سازی همان است که آزادی خوانده می‌شود.» و امکان این گشودگی، امکان این آماده‌سازی، یعنی امکان آزادی، همانا سیاست است. این اما مستلزم تاکید گذاشتن بر «آزادسازی» در مقام سویه سوبژکتیو آزادی است. و آیا این همان دقیقه ظهور «پراکسیس» نیست؟»

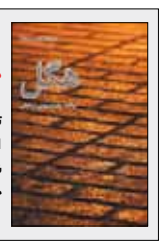

هگل
دفترهای سیاست مدرن-۱
ترجمه: محمدمهدی اردبیلی
ناشر: روزبهان
چاپ اول: ۱۳۹۱